

2013:26

Villa Petterssons tak

Antikvarisk medverkan, 2013

Anna Rabow

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2013:26

Villa Pettersson tak

Antikvarisk medverkan, 2013
Svalöv, 1357
Svalövs kommun
Skåne län

Anna Rabow

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, S:t Larsområdet Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx

www.regionmuseet.se

© 2013 Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
E-rapport 2013:26

Omslagsfoto: Det sydöstra hörnet på Villa Pettersson, 2013.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

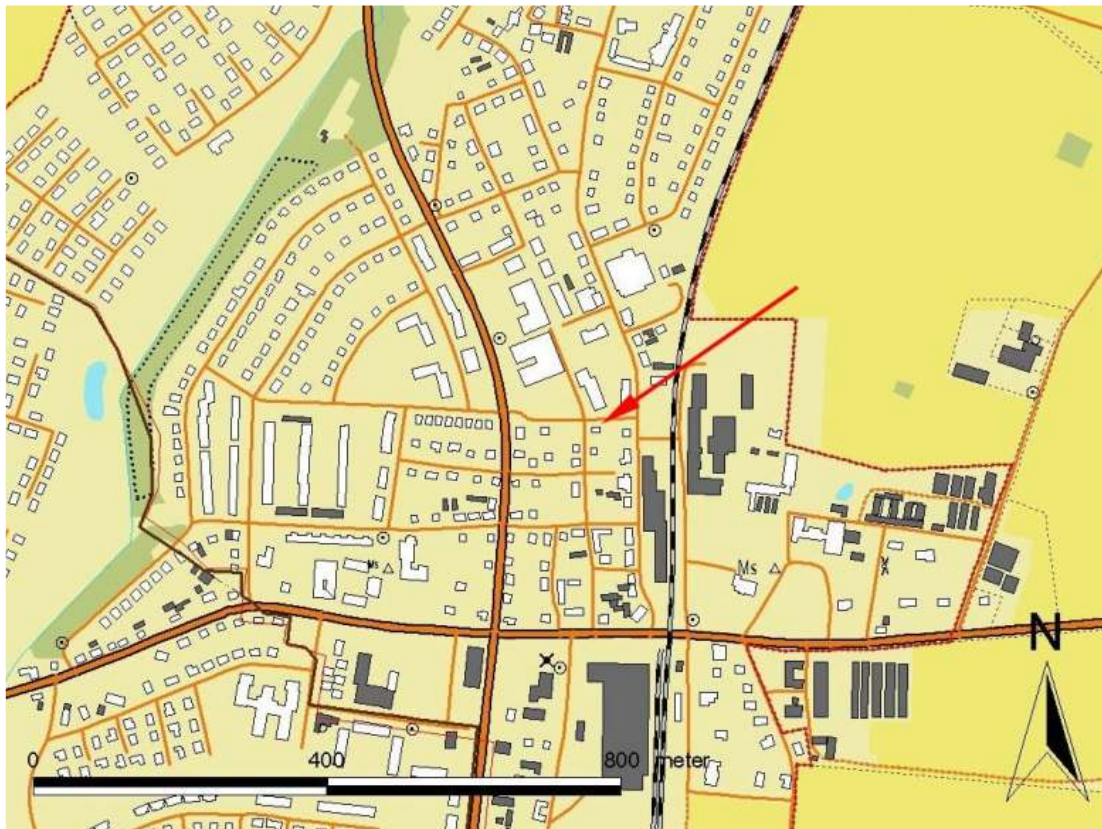
Villa Petterssons tak

Innehåll

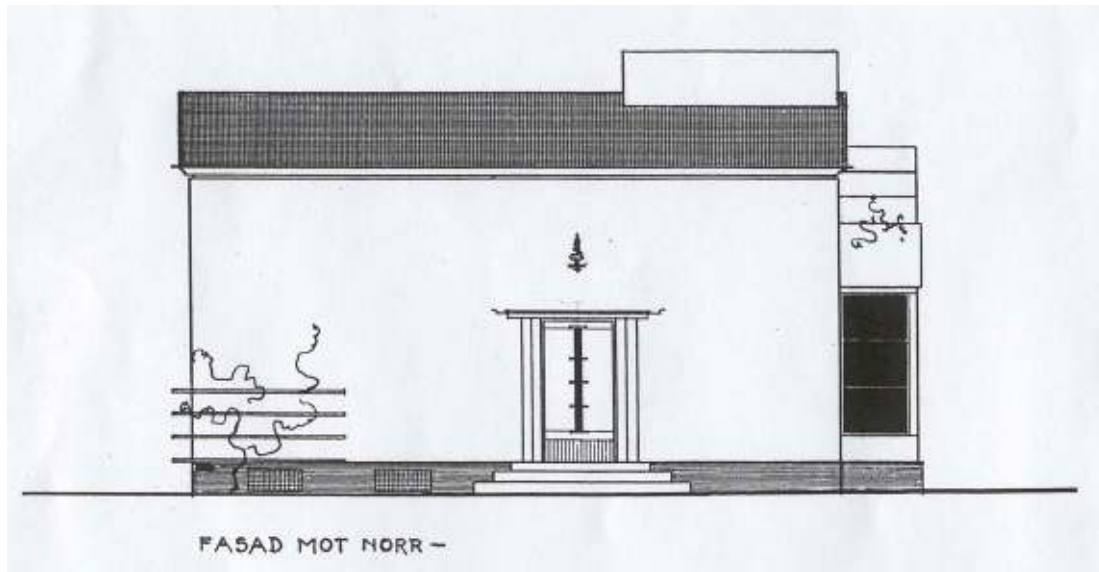
Sammanfattning av utförda åtgärder	5
Administrativa uppgifter	5
Byggnadshistorik med relevans för ärendet	6
Skyddsföreskrifter enligt KML	7
Skadebild/Motiv till åtgärder	9
Utförda åtgärder	9
Iakttagelser under restaureringen	13
Avvikelser från arbetshandlingar	13
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	14
Övriga handlingar med relevans för ärendet	14

Villa Pettersson ligger i Svalöv. Svalövs kommun är markerad.

Villa Pettersson ligger mitt i Svalöv vid Torggatan och kommunbuset.

Norra fasaden på Villa Pettersson, ritad 1935 av arkitekten Charles Elmström. Taket sluttar och har en böj åt norr. Det är bara den norra sidan som har hängränna och stuprör.

Sammanfattning av utförda åtgärder

Taket på Villa Pettersson har lagts om efter en tids läckage i det nordvästra hörnrummet och kring skorstenen. Dessa skador har lagats, den förra lagades tillfälligt under hösten 2012 då skadorna blev akuta. Taket är av papp och har lagts om en gång sedan huset byggdes 1937.

Administrativa uppgifter

Objekt	Villa Pettersson, Södra Svalöv 9:87
Socken	Svalöv
Kommun	Svalöv
Arbetshandlingar	Förfrågningsunderlag, Skåne Khulturbygge Arkitektkontor, 2012-09-18
Länsstyrelsens diarienummer	432-21419-12 (2013-05-24) och 434-10237-2103 (2013-07-02)
Regionmuseets diarienummer	L12.20-232-12, 1357
Byggherre/beställare	Karin Bengtsson Widinghoff
Entreprenör	Stefan Persson, Lobus Bygg AB
Plåt	Svalövs Plåt AB
Antikvarisk medverkan	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Anna Rabow
Byggnadstid	2013-09-09 till 2013-10-02
Slutbesiktning	2013-10-04
Bidrag till kulturmiljövård	För antikvarisk medverkan, 20 765 kr
Rapport granskad av	Helene Stalin Åkesson

Villa Pettersson sedd från trädgårdssidan i söder. Bilden är tagen före takomläggningen, augusti 2013.

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Villa Pettersson i Svalöv är uppförd 1937 i funktionalistisk stil. Namnet kommer av den första ägarinnan Ebba Pettersson som var småskolelärarinna i Svalöv. Huset ritades 1935 av Charles Elmström som hade arkitektkontor i Klippan. Villan är uppförd i två våningar med källare och putsade fasader med stora fönsterpartier, altan och balkong åt söder. Åt norr, som vetter åt gatan, finns bara en skärm-taksförsedd entré. Taket är i princip platt, med en lutning omkring 4 procent, och har en rundad avslutning med hängränna och stuprör åt norr. Takfoten har nätta proportioner och skjuter ut minimalt på den norra sidan, ett par decimeter mot öster och väster och lite bredare i söder. På de tre senare sidorna sitter hängskivor eller skoningar i plåt.

Taket beräknas ha blivit omlagt med papp en gång för omkring 20-30 år sedan vilket var under den dåvarande ägaren, Lennart Atterwalls tid. Pappen hade en bredd på en meter vilket betyder att det inte kan ha skett före 1980 då man övergick från 70 cm breda våder till en meter. Ursprungligen ska taket ha varit lagt med Solidolskiffer. Vid taktäckningen som troligtvis skett på 1980-talet passade man på att isolera taket med frigolitkulor. Taket ska ursprungligen ha ventilerats genom tre hål på takbrädans undersida på den norra och södra sidan. I samband med takarbetena torde även de nya hängskivorna i plåtisol samt norrsidans hängränna och två stuprör i plåtisol ha tillkommit.

Villa Petterssons tak sett från norr, före takomläggningen, augusti 2013.

Mellan år 2000 och 2002 genomgick Villa Pettersson en restaurering då bland annat takets masonite och plåtarbeten lagades, byttes och målades. Vad gäller hängskivornas plåttisol avlägsnades all färg, för att sedan grundas med blymönja och målas med linoljefärg från *Ottossons Färgmakeri* i en specialblandad grå umbra, NCS-kod S 3005-Y20R. Hängränna och stuprör byttes mot nya i galvad plåt som rostskyddsbehandlades och avfärgades med samma färg. Masoniteskivorna på taksprångets undersidor var illa åtgångna och mycket färg hade flagnat. De renskrapades och linoljemålades i gult, precis som de varit från början.

Skyddsföreskrifter enligt KML

Uppskattningen för funkisen har svängt genom tiderna. År 1935 när Ebba Pettersson ansökte om bygglov ansåg inte kommunen att huset uppfyllde tidens smak, varför bygglovsärendet förhalades i två år. Idag har tongångarna förändrats radikalt vilket återspeglas av att villan fick kommunens byggnadsvårdspremie 1998. I motiveringen beskrivs villan som den välbevarade *arkitektoniska pärlan som väcker uppmärksamhet även utanför Svalöv*. Villa Pettersson är byggnadsminne sedan 2004-07-02 och motiveringen lyder: *Villa Pettersson är ett typiskt och synnerligen välgestaltat exempel på den funktionalistiska byggnadskonsten. Arkitektur, byggteknik, materialval och planlösning är typiska för funktionalismen*. Byggnaden har ett arkitektoniskt värde och är socialhistoriskt intressant då det visar på hur en ensamstående kvinna kunde driva igenom ett kontroversiellt bygglov.

T.v. ses den senaste papptäckningen med uppskuret hål för undersökning av underliggande papp. Den västra sidan (t.h.) lagades med ny panel och underlagspapp innan den nya pappen lades.

Skyddsbestämmelserna enligt 3 kap 2 § KML lyder:

- 1. Byggnad A får inte rivas, flyttas eller till sin exteriör byggas om eller på annat sätt förändras.*
- 2. Ingrepp i eller ändring av stomme eller planlösning får inte göras i byggnad A.*
- 3. Ingrepp i fast inredning får ej göras i byggnad A, förutom i de rum som i bilaga 3 markerats med kryss.*
- 4. Byggnad B får ej rivas eller flyttas. Exteriören ska bevaras enligt nuvarande utformning och byggnadens volym får inte ändras.*
- 5. Byggnaderna A och B ska underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbete skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar och med material och metoder som är väl beprövade och anpassade till byggnadens egenart.*
- 6. Trädgården får ej bebyggas och ska hållas i sådant skick att byggnadsminnets karaktär inte förvanskas. Trädgården ska bevaras och vårdas enligt en vårdplan som godkänns av länsstyrelsen.*
- 7. Byggnadsminnets avgränsning sammanfaller med fastighetsgränsen.*

(Byggnad A är huvudbyggnaden och byggnad B är vävstugan.)

Täckning med ny papp skärs ut och läggs på plats. Kring skorstenen sattes en ny skiva i plywood upp som plåten fästes i.

Skadebild/Motiv till åtgärder

Taket är lagt med papp och det har inte så lång livslängd då papp utsätts för värme och spricker. Det fanns sprickor på en del ställen och taket hade läckt på de östra och västra sidorna vilket visat genom fuktskador på både murverkets utsidor och i ovanvåningens putsade innerväggar. Otätheter vid vindskivorna på den östra sidan tros vara orsaken till läckagen. Även kring skorstenen har det varit otätt vilket beror på att taket sluttar mot skorstenen på den södra sidan.

Vid omkring 7-8 graders utomhustemperatur sprids en unken doft i köket vilket tros bero på omvänt drag. Skorstenens funktion, luftning och tätning sågs därmed över i samband med taktäckningen.

Utförda åtgärder

Hängskivor, fotplåt och skorstenens plåtskoning samt alla stosar togs bort. Hängskivorna är av plåtsol som målats med linoljefärg och skorstensskoningen av svartlackerad plåtsol. Takets täthet och skick undersöktes varmed man fann att taket bara var dåligt vid det nordvästra hörnet och ett par meter på mitten av den östra sidans ytterkant. Pappen hade synliga sprickor vid ytterkanterna, där taket är uppbyggt med kilar för hängskivorna. Här skars pappen upp och ett par kvadratmeter råspont byttes på vardera delar.

Skorstenen före (t.v.) och efter (t.h.) putslagning och skoning med ny plåt. Skorstenen fick även en ny avtäckning i plåt i syfte att skydda den från väta.

Ny underlagspapp lades och byggdes på så att det var lika högt som den omgivande pappen. Den befintliga täckningen bestod av två lager, originaltäckning och omläggning och var ca 1,5 cm tjock. Den senaste taktäckningen var en tvålagspapp med underlags- och ytpapp.

Den nya pappen *Trebolit Elastolit* som är en enlagstäckning lades i våder likt det tidigare utförandet från söder till norr. Pappen har hög skarvstyrka även vid låga temperaturer och kan därför ta upp stora rörelser i underlaget. Pappen är 100 cm bred och lades med 12 centimeters överlappning enligt dagens standard. Pappen förankrades i undertaket med skruv vilket är det säkraste sättet att få ett tak som ligger tryggt även under rejäla stormar. Överlappningarna svetsades och för att få den papp som ligger på den rundade delen mot norr att ligga dikt an svetsades hela det partiet. Taket mot söder lutade in mot skorstenen vilket orsakat läckage. Det åtgärdades genom att det lades en träkil under den nya takpappen. På så sätt ska regnvattnet rinna förbi skorstenen och ner mot den norra sidan.

Den befintliga fotplåten var i dåligt skick och byttes mot en ny i svart fabrikslackerad plåt. Fyra nya stosar i svart plast med lock ersatte de gamla luftningarna på samma platser. Varken plåten eller stosarna syns från marknivå.

Hängskivorna på västra sidan före renoveringen (t.v.) och på östra sidan efter att den senaste plätens tagits ner (t.h.). Originalplåten hade något nättare proportioner jämfört med idag då en träkil bygger på omkring 5 cm.

Då den gamla skoningen till skorstenen togs bort upptäcktes att den vid något tillfälle, troligtvis vid den senaste taktäckningen, blivit omputsad med ett cementhaltigt bruk. Krönet har även fått en avtäckning med ett liknande bruk. Skorstenen har troligen även varit avfärgad med en ljusgul färg likt resten av fasaden. Nu var skorstenen dock i dåligt skick med putsskador, algpåväxt och smuts.

Skorstenen frilades från lös puts, rengjordes och lagades med *Finjas C-bruk*. Man valde att inte avfärga putsen då skorstenen inte syns så mycket från marken. Målning innebär dessutom mer underhåll i framtiden. Den grå putsade kulören stämmer överens med den nya grå plåten och avviker trots allt inte så mycket från den ljusgula fasaden.

Skorstenen skonades med ny galvad plåt. Plåten är lackerad med *Plannja Hard Coat* pl 30 i grått. Det systemet valdes då det fanns en färg i sortimentet som stämde väl överens med de befintliga grågröna färgen på hängränna och stuprör. Den nya skoningen går upp ytterligare omkring 25 cm och är 5 cm högre än den tidigare. Den nya skoningen har dessutom en avsats för avrinningens skull.

Plåtningen av hängskivorna utfördes med slussfals där infästningen är dold. Till höger ses takets rundning där man var tvungen att utföra plåtningen i flera delar med synlig infästning.

För att komma tillrätta med dålig luft i skostenen och för att skydda skorstenen mot väder och vind gjordes en avtäckning i plåt. Då den öppna spisen sällan eldas och oljepannan är bytt mot fjärrvärme blir skorstenen inte uppvärmd och kan därmed inte heller hållas lika torr som förut. En avtäckning i samma plåt som skoningen gjordes med en fasning på mitten och ett litet platt tak över kökspipan. Ett galler i skydd mot fåglar och fågelbon sattes i den öppna spisens öppning.

Hängskivorna i plåtisol togs ner varmed originalskivorna kunde studeras, se vidare under *Iakttagelser under restaureringen*. De befintliga hängskivorna var monterade ovanpå varandra åt fel håll vid takets rundning. Det innebar att vattnet kunde ta sig in i skarvarna. Den äldsta plåten var däremot utskuren för att passa den rundade takformen. Nya fästplåtar sattes i den äldsta plåtens under- och ovansida. Den nya galvade plåten var utformad med slussfalsar och monterades i fästplåtarna. Plåtarna skruvades fast i ena kortsidan före montering av nästa plåt. Infästningen är således dold vilket minimerar risken för läckage och rostskador. Vid takets rundning monterades en utskuren hängskiva. Den är avtäckt med plåtar som överlappar varandra i samma riktning som avrinningen och med synlig skruv. Även denna plåt är behandlad med *Plannja Hard Coat pl 30* i grått. Som falsolja användes *Abratex 80*.

Fästplåtar sätts upp på den södra sidan av taket på den gamla plåtens ovan- och nederkant. Till höger ses det sydöstra hörnet efter att den nya plåten satts på plats.

Iakttagelser under restaureringen

Den ursprungliga hängskivan var bevarad under den senare tillkomna hängskivan och har bibehållits vid den nuvarande renoveringen. Den äldre plåten var falsad i en annan plåt som låg under pappen. Idag går plåten över pappen och en träkil ger plåten en liten lutning mot taket. Med den äldre konstruktionen av avvattningen torde det vara större risk för läckage i takkonstruktionen än den nuvarande.

Enligt de äldre färglagren på den ursprungliga vindskivan var plåten avfärgad i samma ljusa ockraton som fasaden. Den ursprungliga färgen är troligtvis en linoljefärg då den har åldrats på ett typiskt sätt med små sprickor. Plåten har senare blivit ommålad med en ljusgrå oljefärg och därefter med en vit latexfärg. Den nya plåtsolens ursprungliga färg är inte dokumenterad, den avlägsnades i början av 2000-talet och plåten avfärgades i grågrönt.

Avvikelser från arbetshandlingar

- Den galvaniserade plåten avfärgades inte med linoljefärg.
- Skorstenen fick en kröning i galvaniserad plåt.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetena är utförda med hänsyn till byggnadens kulturhistoriska värden. Taket är tätt och det är en förutsättning för bevarandet av byggnaden. Det gäller i synnerhet på en byggnad som denna med bara några procents taklutning. Den nya plåtningen innebär inte några avsteg från den förra då den har samma proportioner, den är dock tekniskt sett bättre i flera avseenden. Plåten är av bättre kvalitet, den har mestadels dold infästning och vid rundningen är den överlappad åt rätt håll. Den nya plåten är fabrikslackerad till skillnad från den ursprungliga men ska enligt tillverkaren hålla bättre än tidigare generationers lackeringar. Den galvade plåten går att måla och avfärga i annan kulör i framtiden, liksom man gjort med plåtisen som fanns förut.

Skorstenens utförande med avtäckning är en standardhöjning jämfört med förut och den är reversibel. Den syftar till att skydda skorstenen då den fått ändrad funktion. Avtäckningen är utförd med nätta proportioner och passar med skorstenen och övriga byggnaden vad gäller stil och färgsättning.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

Beslut, Bidrag till antikvarisk medverkan vid takomläggning på Villa Pettersson, Södra Svalöv 9:87, Svalövs kommun, Länsstyrelsen Skåne, 2013-07-02

Beslut, Omläggning av papptak på Villa Pettersson, Södra Svalöv 9:87, Svalövs kommun, Länsstyrelsen Skåne, 2013-05-24

Villa Petterssons trädgård, antikvarisk kontroll, 2009-2010, Rapport 2010:2, Anna Rabow, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne

Villa Petterssons gårdsbus, antikvarisk kontroll, 2004, Rapport 2004:75, Anna Stureson, Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne

Beslut, Byggnadsminnesförklaring av Villa Pettersson, Södra Svalöv 9:87 (Svalövs socken) i Svalövs kommun, Länsstyrelsen i Skåne, 2004-07-02

Rapport, Underlag till byggnadsminnesutredning, Villa Pettersson, Södra Svalöv 9:87, Svalövs sn, Svalövs kommun, Skåne län, Rapport 2002:49, Anna Stureson, Regionmuseet/Landsantikvarien i Skåne

Lund, 2013-10-15

Anna Rabow

Regionmuseets E-rapportserie 2013

Kulturmiljö

1. Utvändig renovering av Stoby kyrka, Stoby sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2012
2. Brösarps station, Ravlunda sn, AM, Helena Rosenberg, 2012
3. Gustav Adolfs kyrka – invändig ombyggnad, Helsingborg sn, AM, Maria Sträng, 2011–2012
4. Vittskövle kyrka – invändig ombyggnad, Vittskövle sn, AM, Jennie Björklund, 2012
5. Vattenmöllan – omläggning av östra takfallet, Brunnby sn, AM, Ingela Blomén, 2012
6. Stångby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Stångby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
7. Västra Hoby kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Västra Hoby sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
8. Håstads kyrka – tillgänglighetsanpassning av entré, Håstad sn, AM, Kerstin Börjesson, 2012
9. Tyggården, Kristianstad sn, AM, Helena Rosenberg, 2012
10. Hustoftagården, Väsby sn, AM, Anna Rabow och Heikki Ranta, 2010
11. Villa Sagan, Örkelljunga sn, AF, Helena Rosenberg, 2013
12. Norra Strö kyrka – ommålning av plåttak, Norra Strö sn, AM, Åsa Eriksson Green, 2008
13. Tobaksfröer i Skåne, Förstudie, Åsa Jakobsson, 2012
14. Helsingborgs rådhus – trappräcke i västra trapphallen, Helsingborgs sn, AM, Maria Sträng, 2011
15. Inventering och värdering av stenmurar i området Galgbacken, Dalby, PJ, Åsa Jakobsson och Patrik Olsson, 2013
16. Norra Mellby kyrkogård, Norra Mellby sn, VP, Jennie Björklund, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2012
17. Fritidsbadet i Ystad, Ystad sn, AF, Anna Rabow och Helena Rosenberg, 2013
18. Krubbemölla – omläggning av stråtak och restaurering av kvarnränna, Vitaby sn, AM, Emelie Petersson, 2013
19. Ekestad folkets park – renovering av betongtrappa, Österslöv sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
20. Ballingstorp och Per-Ols – diverse åtgärder 2013, Kviinge sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
21. Håstads kyrka – renovering av värmeanläggning, Håstad sn, AM, Kerstin Börjesson, 2013
22. Häglinge kyrkogård, Häglinge sn, VP, Åsa Eriksson Green, Åsa Jakobsson och Emelie Petersson, 2012
23. Hardeberga kyrka – kistplåtar i vapenhuset, Hardeberga sn, AM, Maria Sträng, 2011
24. Revinge kyrka – ny textiltillförvaring, Revinge sn, AM, Maria Sträng, 2011
25. Vittskövle slott 2013, Vittskövle sn, AM, Jimmy Juhlin Alftberg, 2013
26. Villa Petterssons tak, Svalöv sn, AM, Anna Rabow, 2012

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AM- antikvarisk medverkan
AU-arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD-murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD-byggn-ark-dokumentation

